

Pospelov, Nikolaj Semjenovič

Замечания по докладу акад. Ф. Травничка [i.e. Травничека]

In: *Otázky slovanské syntaxe : sborník brněnské syntaktické konference*,
17.-21.IV.1961. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962, pp.
24

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/119376>

Access Date: 03. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Měl dále výhrady proti Trávníčkovu pojetí toho, jak se uplatňuje „oučinnost I. a II. signálové soustavy ve vztahové stránce jednočlenných vět. Jestliže bychom věc chápali tak, že v těchto větách jde o vztážením jejich predikátu přímo jen k nějakému úseku vnější skutečnosti, platilo by to hlavně pro nominální věty nápisové, nikoli však pro všechny případy ostatní. Situace je zde složitější a výpovědi typu *Praha!, Škola* vyžadují dalšího pečlivého zkoumání.

Konečně uvedl, že nelze souhlasit s míněním, jako by verbalizace nominálních vět (jakožto projev tendence k explicitnější dějovosti) byla odrazem pokroku lidského myšlení. Závažnou překážkou takového pojetí je stav v nové ruštině, která má neslovesný (nesponový) větný typ s platností indikativu přítomnosti. Podle přesvědčení K. Horálka vůbec existuje mnoho jazykových změn, které není možno interpretovat ani jako zdokonalování jazykové soustavy, ani jako výraz nového, pokročilejšího způsobu myšlení.

Akad. Fr. Trávníček ve své odpovědi vyzvedl zejména dvě skutečnosti: Předně to, že souvislost obou signálových soustav v případě jednočlenných vět nelze chápat tak, že vždy musí být přítomna příslušná objektivní skutečnost jako smyslový vjem; mnohdy stačí i její pamětní obraz. Za druhé připomněl, že ruština, třebaž přítomní kongruentní sponu *býtí* nemá, řeší si výrazovou potřebu jinými prostředky, např. obligátností osobního zájmena (srov. *я здоров* — *я здоров*), což je novum, které v češtině být nemusí.

ЗАМЕЧАНИЯ ПО ДОКЛАДУ акад. Ф. ТРАВНИЧКА

НИКОЛАЙ СЕМЕНОВИЧ ПОСПЕЛОВ (Москва)

В докладе акад. Ф. Травничка остро поставлен вопрос о сложной семантической структуре предложения, о необходимости четко разграничивать отношения, образующие предложения (вѣтотворнѣ), и отношения, выражающие связь между его членами. Таким образом в самой семантической структуре предложения выявляется взаимонаправленность двух противоположных тенденций. Первая из них, исходя из организующего центра при развертывании предложения, охватывает все большее и большее количество его членов; она противопоставляется второй, центростремительной тенденции, устанавливающей связь всех членов предложения с его ядром — его одночленной или двучленной основой. Это противопоставление мне представляется очень плодотворным для правильного понимания диалектической природы предложения. Однако нельзя не указать на явную неполноту самого определения синтаксиса как учения о предложении (2-й тезис доклада). В круг основных синтаксических единиц наряду с предложением необходимо ввести и понятие высказывания, плодотворно разрабатываемое в настоящее время чехословацкими лингвистами. Этому понятию соответствует понятие „сложного синтаксического целого“, которое я пытался раскрыть в некоторых своих работах. Я думаю, что анализ синтаксического строя любого контекста невозможно осуществить, не прибегая к таким понятиям, как „высказывание“ или „сложное синтаксическое целое“.